

การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน : ศึกษากรณีการรวมกลุ่มทำไม้กวาด
ดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส¹

บาลกิส อาแคว²

ผศ.ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว³

ผศ.ดร.มุฮัมหมัดอิลยาส หญ้าปรัง³

ดร.สุชาติ ศรียารัตนย์³

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส และ (2) เพื่อศึกษาการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน : ศึกษากรณีการรวมกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) และได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสำหรับตอบแบบสัมภาษณ์ มีจำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า 1) องค์ความรู้ในการจัดทำไม้กวาดดอกหญ้าของชุมชนตำบลกาหลง อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส พบว่า กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้าตำบลกาหลง อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส มีการทำไม้กวาดดอกหญ้ามานานแล้ว แต่ยังมีได้มีการรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง เป็นการกระทำในลักษณะต่างคนต่างทำ ต่อมาจึงได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มใหม่ขึ้นมาเมื่อไม่นานมานี้ เป็นการนำวัสดุทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนนำมาประยุกต์โดยการผลิตเป็นไม้กวาดดอกหญ้าเพื่อใช้ในครัวเรือน และใช้ในการทำความสะอาดบ้านเรือนหรือที่อยู่อาศัย จากนั้นจึงมีการประชุมเพื่อหารือ โดยการสร้างงาน สร้างอาชีพให้กับคนในท้องถิ่นทำให้ชุมชนมีความ

---

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระเรื่อง “การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน : ศึกษากรณีการรวมกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส” ซึ่งได้ผ่านการสอบเรียบร้อยแล้ว โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผศ.ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว

² นักศึกษาปริญญาโท โครงการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ

เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการรวมกลุ่มกัน และได้มีจัดตั้งเป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์การทำไม้กวาดดอกหญ้าจนถึงปัจจุบัน 2) การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน : ศึกษากรณีการรวมกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย (1) การอนุรักษ์ มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยจะใช้วิธีการสาธิตวิธีการทำ และการผลิตไม้กวาดดอกหญ้านี้ถือได้ว่าเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และยังเป็น การอนุรักษ์ทรัพยากรของดอกหญ้าในพื้นที่ได้อีกด้วย และการทำไม้กวาดดอกหญ้าเป็นการอนุรักษ์ เก็บรักษา ภูมิปัญญาของการทำไม้กวาดดอกหญ้าที่มีการผูกด้วยหวาย ซึ่งปัจจุบันการผูกด้วยหวายพบหาได้ยาก อีกทั้งในการรวมกลุ่มนี้เป็นการอนุรักษ์ที่มีลักษณะโดดเด่นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งอยู่ตรงที่ตำบลกาหลงเป็นตำบลแบบ "พหุวัฒนธรรม" มีการผสมผสานวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยพุทธ และมุสลิม ที่สามารถหลอมรวมกันแนบแน่น มีวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างแต่ไม่แตกแยก ทั้งในแง่ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี เปรียบเสมือนสังคมที่เติบโตมาจากสภาพแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์แบบลักษณะเครือญาติ มีการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีเป้าหมายเดียวกันนั้นคือการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ส่งผลให้พื้นที่แห่งนี้กลายเป็นพื้นที่ปลอดภัยไม่เคยเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (2) การฟื้นฟู การทำไม้กวาดดอกหญ้าเป็นการฟื้นฟูความรู้อย่างหนึ่งในการที่จะทำให้ความรู้เหล่านั้นมิให้สูญหายไปจากชุมชน ให้สามารถอยู่คู่กับลูกหลานในชุมชนต่อไป โดยการนำความรู้เหล่านั้นมาสร้างงาน สร้างอาชีพ และเพิ่มรายได้ให้แก่คนชุมชน และอีกประการหนึ่งถือได้ว่าการทำไม้กวาดดอกหญ้าเป็นการฟื้นฟูสภาพจิตใจ และเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชน การทำไม้กวาดดอกหญ้าถือได้ว่าเป็นการฟื้นฟูสภาพจิตใจให้คนในชุมชนได้ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และยังเป็น การเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความสามารถในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนสามารถรวมกลุ่มในการส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน เพราะการที่จะรวมกลุ่มได้นั้นสมาชิกทุกคนล้วนต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความรักความเข้าใจ การร่วมมือกัน ผลของการรวมกลุ่มทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีเพิ่มมากยิ่งขึ้น เป็นการสานความสัมพันธ์ในครอบครัวทำให้เกิดความรักความเข้าใจ ความสามัคคีในครอบครัว และทั้งนี้ทั้งนั้นยังเป็นการฟื้นฟูชุมชน ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง โดยอาศัยวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีจิตวิญญาณผูกพันกัน มีความรักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือแบ่งปันกัน สามารถควบคุมและจัดการปัญหาท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญา ของตนเองในด้านต่าง ๆ เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ช่วยฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจในชุมชนให้มีความมั่นคงพร้อมรับมือจากผลกระทบภายนอกได้ (3) การประยุกต์ การผลิตภัณฑ์ไม้กวาดดอกหญ้าเป็นการประยุกต์ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยการสร้างงาน สร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน และการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ

การส่งเสริมอาชีพในชุมชน สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน โดยกระบวนการรวมกลุ่มกันทำไม้กวาดดอกหญ้า จากการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งทุนทรัพยากร ทุนสังคม ทุนทางปัญญา มาผสมผสานกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม และผลของการรวมกลุ่มทำให้เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ตระหนักถึงคุณค่าของทุนที่มีอยู่ในชุมชน ร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู และอีกทั้งยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยผ่านกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการบริหารจัดการ เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน แก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม อันมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนทั่วไปในชุมชนให้มีความสุข สามารถยืนหยัดด้วยตัวเอง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

คำสำคัญ : การต่อยอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมอาชีพ

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบเพียงประการเดียว ได้ฉายภาพลักษณะของสังคมไทยที่พิกัดการอย่างชัดเจน นอกเหนือจากความสำเร็จของการพัฒนา ในเชิงวัตถุและโครงสร้างพื้นฐานที่นำประเทศไปสู่ความทันสมัยตามแบบชาติตะวันตก ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าว ก็เกิดขึ้นในประเทศไทยเช่นเดียวกับที่เกิดในประเทศที่พัฒนาแล้วทางอุตสาหกรรม (สตูนิ อชวานันท์กุล, 2560, หน้า 1) จากปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแนวทางการพัฒนากระแสหลัก ทำให้นักวิชาการและ กระแสสังคมโดยรวมในประชาคมโลกหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนาแบบทางเลือก และประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่กระแสดความคิดเรื่องการพัฒนากระแสรองได้เข้ามามีบทบาท ในกระบวนการพัฒนาอย่างกว้างขวาง (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร, 2545, หน้า 1) และการที่จะสร้างรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศ ประการหนึ่งคือการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชนด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิต บนฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ กลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์ คุณค่าสินค้า รวมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจชุมชนควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด และทักษะในการประกอบอาชีพ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, 2556, หน้า 15)

การประกอบธุรกิจชุมชน เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ภายในชุมชนเป็นทางเลือกหนึ่งของการพึ่งพาตนเองของชุมชน อาศัยความร่วมมือร่วมใจกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ภายใต้การนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาแปรสภาพให้เกิดมูลค่า และมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ของชุมชนและการพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน (ธวัชชัย เฟ็งพิณี, 2551, หน้า 1) การส่งเสริมอาชีพเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้หลัก 4 พ ประกอบด้วย พึ่งตนเอง พอดี พอเพียง และพอใจ ซึ่งเน้นให้ประชาชนพึ่งตนเองในการทำงานและการใช้ชีวิต (วรรณ เรืองปราชญ์ และคณะสุชาดา นาคฤทธิ์, 2554, หน้า 3) โดยทั่วไปในเขตพื้นที่ชนบทของประเทศ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งเป็นรายได้หลักของครอบครัว แต่ต้องอาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญ หากสภาพภูมิอากาศเหมาะสม ผลผลิตที่ได้ก็จะปริมาณและคุณภาพที่ดี ก่อให้เกิดรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิต แต่ถ้าสภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวย ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ปริมาณและคุณภาพของ

ผลผลิตทางการเกษตรจะลดลงเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดภาวะการณ์ขาดทุน ภาระหนี้สินของครัวเรือนเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดปัญหาสังคม และชุมชนตำบลกาหลงก็ประสบปัญหาดังกล่าวเช่นเดียวกับชุมชนชนบทอื่นๆ (วรรณ เรืองปราชญ์ และสุชาดา นาคฤทธิ, 2554, หน้า 3) จากปัญหาดังกล่าวทำให้ชุมชนตำบลกาหลงจึงมีแนวคิดว่าจะทำอย่างไรให้ชุมชนมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต โดยการมองเห็นทุนที่มีอยู่ในชุมชน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ทุนทางปัญญา ความรู้และตลาดเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำไม้กวาดจากต้นดอกหญ้าที่ขึ้นอยู่ตามเขตชุมชน และบวกกับความรู้ คือ มีผู้รู้ที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน และการมองเห็นว่า ไม้กวาด เป็นอุปกรณ์ที่ยังจำเป็นต้องใช้ภายในครอบครัว ทุกครัวเรือนจำเป็นจะต้องมีไม้กวาด เพื่อทำความสะอาดบ้านเรือนหรือบริเวณที่อยู่อาศัย (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, 2556, หน้า 78) และเนื่องจากปัจจุบันมีดอกหญ้าเป็นจำนวนมากที่ถูกทิ้งไปโดยไร้ประโยชน์ ถ้ามีการตัดเก็บรักษาดอกหญ้าในช่วงระยะเวลาที่ดอกหญ้าไว้ทำประโยชน์ ก็จะสามารถทำให้ประชาชนมีอาชีพเสริมในด้านการทำไม้กวาดดอกหญ้าได้ตลอดปี ยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, ม.ป.ป.) เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งเป็นการสืบสาน รักษา ภูมิปัญญาและสืบทอดไปถึงลูกหลานต่อไป

ด้วยเหตุดังที่ประมวลมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางในการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน : ศึกษากรณีการรวมกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลงอำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน: ศึกษากรณีการรวมกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

ขอบเขตการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ ตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกจากสมาชิกกลุ่มการทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

โดยแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง รวมเป็นจำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานกลุ่มการทำไม้กวาดดอกหญ้า จำนวน 1 คน และสมาชิกในกลุ่มการทำไม้กวาดดอกหญ้า จำนวน 4 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลในช่วง เดือนกรกฎาคม - ตุลาคม 2561

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบล กาหลง อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการทำไม้กวาดดอกหญ้า และ การต่อ ยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน : ศึกษากรณีการรวมกลุ่มทำไม้กวาดดอก หญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย การอนุรักษ์ การฟื้นฟู การ ประยุกต์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน ได้แก่ ประธานและสมาชิกกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชน ตำบลกาหลง เพื่อค้นหาคำตอบในประเด็นที่ศึกษาโดยแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำมา วิเคราะห์เนื้อหาประกอบการสังเกตด้วยการตีความและนำเสนอเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมกับ เชื่อมโยงแนวคิดที่เกี่ยวข้อง และสรุปพร้อมเสนอผลการวิจัยด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน : ศึกษากรณีการรวมกลุ่ม ทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ การอนุรักษ์ การ ฟื้นฟู การประยุกต์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการทำการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัยเป็น แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีส่วนประกอบทั้งหมด 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถาม เกี่ยวกับการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพใน ชุมชน : ศึกษากรณีการรวมกลุ่มทำ ไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอสรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะในการพัฒนา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

4.1 วิจัยเอกสาร โดยการทบทวนแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน : ศึกษากรณีการรวมกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ตลอดจนผลการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในประเด็นที่ศึกษา โดยลงพื้นที่ด้วยตนเอง ดำเนินการการสัมภาษณ์แบบเฉพาะเจาะจง จดบันทึกเสียงตลอดเวลา ตลอดจนการสังเกตเชิงประจักษ์ ตั้งแต่วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2561

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์เนื้อหาประกอบการสังเกตด้วยการตีความและนำเสนอเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมกับเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสรุปพร้อมเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร ตำรา และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปรีชา อุยตระกูล (2530, หน้า 26) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึง เรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต และเป็นเรื่องของจิตความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ แวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติแวดล้อม โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณีวิถีชีวิตการทำมาหากิน และพิธีกรรมต่างๆ ทุกอย่าง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็คือ ก็เพื่อให้เกิดความสงบสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชน หมู่บ้าน และในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้านเอง

ส่วนกรมการส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป., หน้า 8-9) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับการจัดการภูมิปัญญาว่า เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะเป็นพลวัตที่เปลี่ยนแปลงได้ตาม สภาวะแวดล้อม กาลเวลา และกระแสวัฒนธรรมใหม่ ดังนั้น จึงต้องมีแนวทาง ในการจัดการภูมิปัญญา เพื่อให้ภูมิปัญญาที่ดีนั้น คงอยู่ หรือปรับปรนให้ เหมาะสมกับยุคสมัย การจัดการภูมิปัญญา มี 4 แนวทาง ดังนี้

1. การอนุรักษ์ (Conservation) เพื่อให้ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อชุมชน แต่กำลังจะหายไปคงอยู่ต่อไป เช่น การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ สามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และ สร้างรายได้แก่คนในชุมชนได้ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาจะเกิดขึ้น

ได้ เมื่อชุมชนมีความภาคภูมิใจและเห็นความสำคัญ ต้องการสร้างคุณค่า ให้ปรากฏและสืบสานให้คงอยู่ มีมูลค่าเป็นแรงจูงใจ

2. การรื้อฟื้น (Recovery) เพื่อให้ภูมิปัญญาที่สำคัญหรือมีคุณค่า แต่หายไปแล้วได้ถูกนำกลับมาใช้ใหม่ และมีโอกาสประยุกต์ให้ร่วมสมัยเพื่อใช้ ประโยชน์ต่อไปได้ เช่น ลายผ้าทอพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นหายไป เมื่อทำการค้นหา รื้อฟื้น และสร้างชิ้นงานใหม่บนฐานภูมิปัญญาเดิม จะทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นมาได้

3. การประยุกต์ (Modification) เพื่อให้ภูมิปัญญานั้นเหมาะสม กับสภาวะแวดล้อมใหม่ โดยคงไว้ซึ่งแนวคิดหรือฐานความรู้เดิม เช่น หัตถกรรมจากไม้ไผ่ ประยุกต์ใหม่เป็นการใช้ ผักตบชวาในแหล่งที่มี ผักตบชวาที่มีเป็นจำนวนมาก เป็นต้น

แนวคิดธุรกิจชุมชน

ปัจจุบันมีแนวความคิดในการรวมกลุ่มทำธุรกิจชุมชน โดยคนในชุมชน ร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบที่เกิดจากการดำเนินงาน ได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลายว่าเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน เพราะเป็นการเพิ่ม โอกาสทางเศรษฐกิจให้กับสมาชิกในชุมชน และเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเรียนรู้การทำธุรกิจและการจัดการร่วมกัน เพื่อผลประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม ดังนั้น การพัฒนาธุรกิจชุมชนนอกจากจะเป็นการสร้างอาชีพเสริมให้ชนบทแล้วยังเป็นกระบวนการพัฒนาคน และเป็นการเพิ่มขีดความสามารถและพลังของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนของตนอีกด้วย

ส่วนสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 14) กล่าวถึงความสำคัญของธุรกิจชุมชนไว้ ดังนี้

1. การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ธุรกิจชุมชนมีจำนวนมากขึ้นเท่าไร จะก่อให้เกิดการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจไปสู่กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มคนเพิ่มมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชนกลุ่มต่างๆ อย่างทั่วถึง ธุรกิจชุมชนยังช่วยลดปัญหาของสังคม อัตราการว่างงาน ลดลง เพราะมีการว่าจ้างในธุรกิจชุมชน ปัญหาคนไม่มีงานทำน้อยลง เนื่องจากประชาชนมีรายได้ ซึ่งส่งผลทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดลงด้วย ความมั่นคงของประเทศก็จะมีเพิ่มมากขึ้น ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย มีรายได้ดี และมีงานทำ

2. การลดปัญหาทางสังคมที่เป็นภัยคุกคามประเทศชาติ กล่าวคือ ถ้าหากธุรกิจชุมชนบรรลุเป้าหมาย สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็ง ปัญหาสังคมต่างๆ ที่มีอยู่ในขณะนี้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติดในหมู่เยาวชน ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาสังคมอัน

เกิดจากครอบครัวแตกแยก หรือล่มสลายจะได้รับการบรรเทาพร้อมกันไปด้วย ช่วยให้เกิดเป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่ที่ร่มเย็นเป็นสุขต่อไป

ทฤษฎีพัฒนาการทางอาชีพ

การประกอบอาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอันมาก ทั้งนี้ก็เพราะอาชีพไม่ใช่จะสนองตอบความต้องการของมนุษย์เพียงด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังตอบสนองความต้องการในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ในด้านสังคม และจิตใจ เป็นต้น การเลือกอาชีพจึงมีความสำคัญต่อชีวิตของบุคคล ถ้าเราเลือกอาชีพได้เหมาะสม เราก็มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ มีความเจริญก้าวหน้าเป็นอันมาก แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเราเลือกอาชีพได้ไม่เหมาะสม โอกาสที่จะประสบความล้มเหลวในการประกอบอาชีพก็มีอยู่ มากเช่นกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมบูรณ์ ธรรมลังกา (2556) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย” พบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงราย เป็นสังคมแบบเครือญาติ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน มีปัจจัยสำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด

สุนิตา ชูสวัสดิ์ (2555) ศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโหล๊ะหาร อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง” พบว่า ชาวบ้านรู้จักการนำภูมิปัญญาด้านการเกษตรมาใช้คือยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และอาศัยภูมิปัญญาพัฒนาตนเอง จากวิถีชีวิตที่ถ้อยถ้อยอาศัยกัน การแบ่งปันแลกเปลี่ยน จนมาจำหน่ายผลผลิต เพื่อความอยู่รอด มีการใช้ระบบเศรษฐกิจดั้งเดิมผสมผสานกับระบบเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้ชุมชนยืนหยัดอยู่ได้ และยังนำภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อม คือ การช่วยกันฟื้นฟูส่งเสริมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการให้ความร่วมมือสร้างพันธะสัญญาร่วมกันและปฏิบัติตาม ชาวบ้านเข้าใจในสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่

สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของเขา ทั้งค่านิยมกระเปียบ จารีตประเพณีของท้องถิ่น นำมาประยุกต์ปรับใช้ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยใช้ความรัก ความร่วมมือ ความสามัคคี ความเกี่ยวพันเป็นญาติ มิตรในชุมชนมาส่งเสริมเกื้อหนุน การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของชุมชน และกระบวนการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน พบว่า ที่โดดเด่น ได้แก่ ด้านการจัดตั้งกลุ่ม ซึ่งพบว่า ชาวบ้านมีแนวคิดที่จะช่วยเหลือตนเองและคนในชุมชนอาศัยความร่วมมือ ขอให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการร่วมมือ และพี่น้องหรือใช้ระบบเครือญาติเกิดความรักใคร่ สามัคคีกัน เป็นพลังสำคัญ ในการขับเคลื่อนแนวคิดพัฒนาอย่างยั่งยืน การร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อ พัฒนาชุมชน

การอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญ โดยแบ่งเป็นตอนได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อค้นพบเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบล กาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาสที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

จากการศึกษาพบว่า การทำไม้กวาดดอกหญ้านี้เป็นพื้นความรู้ ความสามารถ ที่ได้รับการสั่งสม ถ่ายทอดกันมา และยึดเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้ครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540, หน้า 11) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความคิด ความเชื่อ ความชัดเจนที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพอยู่ในระบบนิเวศน์ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทางสังคม วัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาสืบสานกันมา ยังมีความสอดคล้องกับ ปรีชา อุตระกุล (2530, หน้า 26) ยังได้ให้ความหมายว่า เป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต และเป็นเรื่องของจิตความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติแวดล้อม โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากิน และพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกอย่าง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็คือ เพื่อให้เกิดความสงบสุขทั้งในส่วนที่เป็นชุมชน หมู่บ้าน และในส่วนที่เป็นปัจเจกของชาวบ้านเอง

ตอนที่ 2 ข้อค้นพบเกี่ยวกับการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน : ศึกษากรณีการรวมกลุ่มทำไม้กวาดดอกหญ้าชุมชนตำบลกาหลง อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาสที่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1. การอนุรักษ์

จากการศึกษาพบว่า การทำไม้กวาดดอกหญ้าของตำบลกาหลงมีการอนุรักษ์ เก็บรักษา ภูมิปัญญาที่มีการผูกด้วยหวาย ซึ่งปัจจุบันพบหาได้ยาก ซึ่งมีความสอดคล้องกับ กรมการส่งเสริมการเกษตร (2546, หน้า 8-9) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับการจัดการภูมิปัญญาว่า การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการบำรุงรักษาความรู้ หรือสิ่งที่ดีงามไว้ เพื่อให้ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อชุมชน แต่กำลังจะหายไปคงอยู่ต่อไป อีกทั้งในการรวมกลุ่มนี้เป็น "พหุวัฒนธรรม" มีการผสมผสานวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยพุทธ และมุสลิม ที่สามารถหลอมรวมกันแนบแน่น มีวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างแต่ไม่แตกแยก ทั้งในแง่ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ส่งผลให้พื้นที่แห่งนี้กลายเป็นพื้นที่ปลอดภัยไม่เคยเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สุนิดา ชูสวัสดิ์ (2555) ได้กล่าวเกี่ยวกับกระบวนการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนว่า ได้แก่ ด้านการจัดตั้งกลุ่ม ซึ่งพบว่า ชาวบ้านมีแนวคิดที่จะช่วยเหลือตนเองและคนในชุมชนอาศัยความร่วมมือ ขอให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการร่วมมือ และพี่น้องหรือใช้ระบบเครือญาติเกิดความรักใคร่ สามัคคีกัน เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนแนวคิดพัฒนาอย่างยั่งยืน การร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อ พัฒนาชุมชน

1.2. การฟื้นฟู

จากการศึกษาพบว่า การทำไม้กวาดดอกหญ้าเป็นการฟื้นฟูความรู้และเป็นการฟื้นฟูสภาพจิตใจให้คนในชุมชนได้ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมร่วมกัน และยังเป็นการเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความสามารถในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนสามารถรวมกลุ่มในการส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชน เพราะการที่จะรวมกลุ่มได้นั้นสมาชิกทุกคนล้วนต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความรักความ เข้าใจ การร่วมมือกัน ผลของการรวมกลุ่มทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 14) ได้กล่าวว่า การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ธุรกิจชุมชนมีจำนวนมากขึ้นเท่าไร จะก่อให้เกิดการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจไปสู่กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มคนเพิ่มมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชนกลุ่มต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ธุรกิจชุมชนยังช่วยลดปัญหาของสังคม อัตราการว่างงานลดลง เพราะมีการว่าจ้างในธุรกิจชุมชน ปัญหาคนไม่มีงานทำน้อยลง เนื่องจากประชาชนมีรายได้ ซึ่งส่งผลทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดลงด้วย ความมั่นคงของประเทศก็จะมีเพิ่มมากขึ้น ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย มีรายได้ดี และมีงานทำ และเป็นการลดปัญหาทางสังคมที่เป็นภัยคุกคาม

ประเทศชาติ กล่าวคือ ถ้าหากธุรกิจชุมชนบรรลุเป้าหมาย สมาชิกในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ชุมชนมีความเข้มแข็ง ปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนี้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหายาเสพติดในหมู่เยาวชน ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาสังคมอันเกิดจากครอบครัวแตกแยก หรือลุ่มสลาย จะได้รับการบรรเทาพร้อมกันไปด้วย ช่วยให้เกิดเป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่ที่ร่มเย็นเป็นสุขต่อไป

1.3. การประยุกต์

จากการศึกษาพบว่า การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมอาชีพในชุมชน สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน โดยกระบวนการรวมกลุ่มจากการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งทุนทรัพยากร ทุนสังคม ทุนทางปัญญาผสมผสานกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม และผลของการรวมกลุ่มทำให้เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ตระหนักถึงคุณค่าของทุนที่มีอยู่ในชุมชน ร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู และอีกทั้งยังเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยผ่านกระบวนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการบริหารจัดการ เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน แก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องสมบูรณ์ ธรรมลังกา (2556) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน คือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้ใช้ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนกลยุทธ์การนำรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย

1. การอนุรักษ์

ควรส่งเสริมด้านการถ่ายทอดความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลักสูตรเสริมในท้องถิ่น เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ ปลูกฝังให้แก่เยาวชนในพื้นที่ได้เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตน ตลอดจนสามารถผลิตไม่กวาดและยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

2. การฟื้นฟู

ชุมชน ท้องถิ่นและสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมให้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำไม้กวาดดอกหญ้าที่ผูกด้วยหวาย เพื่อเป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว อีกทั้งยังสามารถปลูกฝังให้ผู้ที่สนใจได้สัมผัสถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. การประยุกต์

ควรส่งเสริมในการนำวัสดุจากหวายและดอกหญ้ามาประยุกต์เป็นสินค้าอื่น ๆ เช่น โต้ะ แก้วอี และไม้กวาดหยากไย่ เพื่อส่งเสริมด้านการผลิตและช่องทางในการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ชุมชน และยังเป็นการกระจายผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ สู่อุตสาหกรรม โดยการประยุกต์จากวัสดุที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานภูมิปัญญาท้องถิ่น สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร. (ม.ป.ป.). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- กองอุตสาหกรรมในครอบครัว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (ม.ป.ป.). เอกสารแนะนำแนวการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม เรื่อง การทำไม้กวาดดอกหญ้า. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- จารี ทองคำสิง. (ม.ป.ป.). ครอบครัวกับการส่งเสริมอาชีพ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาคหกรรม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. (2556). วิสาหกิจชุมชนกลไกเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพฯ: บริษัท เอดิชั่นเพรส โปรดักส์ จำกัด.
- ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ และพัชรินทร์ สิริสุนทร. (2545). ความรู้คู่คุณธรรม รวมผลงานวิจัยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ่ง จำกัด .
- ชวิชัย เฟื่องพิณิจ. (2551). การศึกษารูปแบบการจัดการธุรกิจชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านโฮมสเตย์และหมู่บ้านประมงน้ำจืด จังหวัดหนองคาย. กรุงเทพฯ: รายงานการศึกษาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- ปรีชา อุตระกุล. (2530). ภูมิปัญญาชาวบ้าน. ใน เอกสารประกอบสัมมนา เรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศูนย์ฝึกอบรม และพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน ขอนแก่น. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- วรรณา เรื่องปราชญ์ และคณะสุชาดา นาคฤทธิ. (2554). โครงสร้างการบริหารจัดการธุรกิจการทอผ้าพื้นบ้านจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ เขตอำเภอเนินขาม จังหวัดชัยนาท. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏจันเกษม.
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2556, 58.
- สถณี อาชวานันทกุล. (2560). การพัฒนา. กรุงเทพฯ: รากฐาน.
- เอกวิทย์ ฌ ถलग. (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- สำนักงานสภาพัฒนาการศษการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: ศรีสยามพรีนทร์แอนด์แพคค์.
- สุนิตดา ชุสวัสด์. (2555). ภูมิปัญญาชาวบ้านต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านโหล๊ะหาร อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง. กรุงเทพฯ: การเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.